

Läkares anmälningsskyldighet enligt Vapenlagen – varför inkluderas fler?

Läkares anmälningsskyldighet enligt Vapenlagen stadgar (enligt lagmotiven) att enbart läkare inom psykiatrisk verksamhet, öppen eller sluten, har skyldighet att anmäla till polisen om en patient anses olämplig att inneha skjutvapen. I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd samt i ett meddelandeblad har emellertid kretsen av anmälningsskyldiga vidgats till att omfatta alla läkare inom alla specialiteter, öppen som slutenvård. Hur motiverar Socialstyrelsen denna glidning?

CLAES HOLLSTEDT
docent i allmän psykiatri, Stockholm
Claes.Hollstedt@sipo.sll.se

II Turerna kring läkares anmälningsskyldighet enligt Vapenlagen blir alltmer besynnerliga. Jag beskrev bakgrunden till den aktuella situationen i en artikel i Läkartidningen 2001 [1]. Sammanfattningsvis föreslog en statlig utredning, med uppdraget att förbättra den civila vapenhanteringen, att alla läkare skulle få anmälningsskyldighet beträffande medicinskt olämpliga vapenlicensinnehavare, ungefär såsom vid körkortsanmälningar.

Regeringen och riksdagen beslöt av utgrundlig anledning att anmälningsskyldighetsparagrafen (Vapenlagen (1996:67) 6 kap 6 §) fortfarande skulle gälla enbart psykiatrer, men från och med 1 juli 2000 både psykiatrisk öppenvård och, liksom tidigare, slutenvård. Alla patienter som kommer i kontakt med psykiatrin skall anmälas till lokal polismyndighet om de anses olämpliga, utan utredning om de har vapenlicens eller ej. Undantag medges bara om det är solklart att vederbörande inte kan ha vapenlicens.

Motiven

Lagmotiven (proposition 1999/2000:27, sidorna 63–66) är entydiga. Man diskuterar psykiatrins patienter, psykiatrins målsättning och arbetsformer, satsningen på psykiatrisk öppenvård och bedömningar inom den slutna psykiatriska vården. Bedömning av eventuell olämplighet att inneha skjutvapen anges böra göras av en läkare med specialistkompetens i psykiatri.

I propositionens kommentar till varje föreslagen ändring av paragraferna i Vapenlagen konstateras att anmälningsskyldigheten vidgas till att omfatta även den öppna psykiatriska vården, till skillnad från tidigare enbart den slutna. I propositionen redovisas också lagrådets yttrande beträffande den aktuella anmäl-

ningsskyldigheten, där det liksom tidigare klart framgår att man enbart diskuterar anmälningsskyldighet inom ramen för en psykiatrisk kliniks verksamhet. Som en konsekvens därav utgav Socialstyrelsen meddelandeblad 13/2000, där det konstaterades att anmälningsskyldigheten utvidgats till att även omfatta patienter inom den öppna psykiatriska vården.

Föreskrifter och allmänna råd

Sent omsider har Socialstyrelsen utkommit med föreskrifter och allmänna råd angående denna anmälningsskyldighet, SOSFS 2003:18 (M), som trädde i kraft i medio januari 2004. Här sker plötsligt en glidning beträffande vilka läkare som har anmälningsskyldighet. Som föreskrift anges att »Verksamhetschefen för en verksamhet inom öppen eller slutenvård där patienter vårdas för psykisk störning« skall ha en lokal instruktion beträffande anmälningsskyldighet enligt Vapenlagen.

Genom att inte skriva »psykiatrisk vårdinrättning« eller liknande öppnar man för tolkningsmöjligheten att allehanda kliniker som ger vård för psykiska störningar (psykiatriska, geriatriska, neurologiska m fl) skall ha anmälningsskyldighet inom öppen eller slutenvård, liksom alla former av primärvård.

Vidare anges som föreskrift att verksamhetschefer inom kommunal hälso- och sjukvård i anslutning till boendeformer som kommunen ansvarar för skall skapa rutiner för att läkare ansvarig för den psykiatriska vården av en patient underrättas när anmälan behöver göras.

Förträffligt – men knappast med lagstöd

Till yttermera visso har Socialstyrelsen i ett nytt meddelandeblad, februari 2004, informerat landsting, kommuner och privata vårdgivare om de nya föreskrifterna och allmänna råden från Socialstyrelsen. Här sker ytterligare en och ännu mer substantiell glidning.

Här sägs rakt ut att anmälningsskyld-

igheten omfattar inte bara läkare inom psykiatrin »utan även läkare inom annan hälso- och sjukvårdsverksamhet, om läkaren där har ansvaret för den psykiatriska vården av en patient som ges vård för en psykisk störning. Det innebär att även läkare inom primärvården, företagshälsovården och annan öppenvård omfattas av anmälningsskyldigheten». Den ovan relaterade anmälningsskyldigheten för läkare som har ansvaret för psykiatrisk vård av en patient i särskilt boende eller bostad med särskild service kommenteras också.

Socialstyrelsens försök att i föreskrifter och meddelande korrigera regeringens och riksdagens tillkortakommanden dikteras säkert av god vilja – men den lagstiftande makten beträffande hälso- och sjukvård har väl ännu inte flyttats till Socialstyrelsen?

*

Potentiella bindningar eller jävsförhållanden: Inga uppgivna.

Referens

- Hollstedt C. Lagen om plikt att anmäla skjutvapen ett juridiskt och praktiskt missförhållande. Läkartidningen 2001;98:3714-5.

Replik:

Helt i linje med lagtexten

Inte alla med psykisk störning kan behandlas hos psykiater. Att undanta andra läkare som behandlar dessa personer från kravet att anmäla olämplighet att inneha vapen vore orimligt. Detta är helt i linje med lagtexten.

KJELL ASPLUND
överdirektör

NILS BLOM
biträdande chefsjurist;
båda vid Socialstyrelsen, Stockholm

II I Vapenlagen anges att den läkare som vårdar en patient för psykisk störning ska göra en anmälan till polisen om pati-

ANNONS

ANNONS

ANNONS

FOTO: ANDERS GOOD/IBL BILDBYRÅ

Jakt utan licens. Hällristning, Vitlyckehällen, Tanumshede, Bohuslän.

enten är olämplig att inneha skjutvapen. De föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2003:18) och det meddelandeblad från Socialstyrelsen som Claes Hollstedt har synpunkter på har kommit till för att ytterligare klargöra vad detta innebär.

Fler patienter i öppenvård

Om patienten bedöms olämplig ska anmälan göras utan närmare prövning av om patienten innehar skjutvapen eller inte. När vården av personer med psykisk störning nu allt mer sker i öppen psykiatrisk vård och inom primärvården har det funnits ett behov att förtydliga: Vapenlagens anmälningsskyldighet gäller inte bara patienter i psykiatrisk slutenvård och inte bara dem som vårdas av psykiater. I förarbetena till lagen talas visserligen om att den som anmäler »bör« vara specialist i psykiatri, men Vapenlagen ställer inte upp ett sådant krav.

Det är uppenbart att psykiatriens resurser på många håll i landet är så begränsade att inte alla med psykisk störning kan behandlas hos psykiater. Det blir då orimligt att undanta andra läkare som behandlar dessa personer från kravet att anmäla olämplighet att inneha vapen. Detta är helt i linje med lagtexten.

Alla måste hjälpa till

Vi måste alla hjälpa till att förebygga svåra våldsdåd begångna av personer med psykisk störning. Läkare kan bidra genom att uppfylla Vapenlagens krav på anmälan. Det behöver inte nödvändigtvis innebära att anmälan görs i konflikt med patienten – ofta kan det göras i samförstånd. En anmälan om vapeninnehav kan innebära en välgärning för både patienten och hans/hennes omgivning. •